ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ PHILIPPE LÉGER της 29ης Μαΐου 1997 *

1. Το Consiglio di Stato ζητεί από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει την οδηγία 72/159/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 1972, για τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων [1], και τον κανονισμό (ΕΟΚ) 797/85 του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 1985, για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων [2].

Κατ' ουσίαν ζητείται από το Δικαστήριο να αποφανθεί για μία ακόμη φορά [3], αν οι διατάξεις αυτές επιτρέπουν στα κράτη μέλη να μεταχειρίζονται κατά τρόπο διαφορετικό τους «κατόχους γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχουν ως κύρια απασχόληση τη γεωργία» αναλόγως της νομικής τους μορφής.

Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

2. Με απόφαση της 3ης Ιουνίου 1991, η επαρχιακή επιτροπή που είναι επιφορτισμένη με την τήρηση του επαγγελματικού μητρώου κατόχων γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχουν ως κύρια απασχόληση τη γεωργία, με έδρα το Vercelli, απέρριψε την αίτηση εγγραφής της Saiagricola SpA (στο εξής: Saiagricola), με το αιτιολογικό ότι κατά τον περιφερειακό νόμο *18 του Πεδεμοντίου, της 23ης Αυγούστου 1982* [4], η εγγραφή στο πρωτόκολλο αυτό επιτρέπεται *μόνο στα φυσικά πρόσωπα* [5].

3. Η απόφαση αυτή ακυρώθηκε από το Tribunale amministrativo regionale per il Piemonte, με αποφάσεις της 6ης Μαΐου και 3ης Ιουνίου 1993, με το σκεπτικό ότι ο νόμος 18/82 είναι αντίθετος προς τις διατάξεις της οδηγίας 72/159, η οποία απαγορεύει την παροχή της ιδιότητας του «κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία» μόνο σε φυσικά πρόσωπα.

4. Το Consiglio di Stato, το οποίο επελήφθη της διαφοράς κατόπιν εφέσεως που άσκησε η Περιφέρεια του Πεδεμοντίου, ανέστειλε τη διαδικασία και, βάσει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, ρώτησε το Δικαστήριο:

«(...) αν βάσει της οδηγίας 72/159/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 1972, και του μεταγενέστερου κανονισμού (ΕΟΚ)

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

1 — ΙΟ L 96, σ. 1.

2 — ΕΕ L 93, σ. 1.

3 — Αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 1986, 312/85, Villa Banfi (Συλλογή 1986, σ. 4039), και της 15ης Οκτωβρίου 1992, C-162/91, Tenuta il Bosco (Συλλογή 1992, σ. I-5279).

4 — «Τροποποιήσεις και συμπληρώσεις στους περιφερειακούς νόμους 27, της 12ης Μαΐου 1975 και 44, της 16ης Μαΐου 1980, περί δημιουργίας επαγγελματικού μητρώου κατόχων γεωργικής εκμεταλλεύσεως» (*Επίσημη Εφημερίδα της Περιφέρειας του Πεδεμοντίου* αριθ. 35 της 1ης Σεπτεμβρίου 1982, στο εξής: νόμος 18/82 ή επίδικος νόμος).

5 — Θα επανέλθω στο ζήτημα αυτό κατά την ανάλυση του εθνικού νομικού πλαισίου, παράγραφοι 14 επ. των προτάσεών μου.

797/85 του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 1985, σε σχέση προς τον επιδιωκόμενο σκοπό της αναπτύξεως της κοινής γεωργικής πολιτικής στο πλαίσιο ενός συστήματος αποκλείοντος τις διακρίσεις μεταξύ των επιχειρηματιών, ο εθνικός ή περιφερειακός νομοθέτης έχει την ευχέρεια να επιφυλάσσει διαφορετική μεταχείριση στους επιχειρηματίες-φυσικά πρόσωπα, έστω και απλώς με τη θέσπιση ενός ειδικού συστήματος προσδιορισμού των εν λόγω επιχειρηματιών, συνισταμένου στην καθιέρωση ενός ειδικού μητρώου για τους επιχειρηματίες αυτούς.» [6]

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό νομικό πλαίσιο

5. Σκοπός *της οδηγίας 72/159* «είναι η δημιουργία διαρθρωτικών προϋποθέσεων που να επιτρέπουν την αισθητή βελτίωση του εισοδήματος και των όρων εργασίας και παραγωγής στη γεωργία» [7] και, προς τούτο, προβλέπει σύστημα προωθήσεως και ενισχύσεως των «γεωργικών εκμεταλλεύσεων που έχουν τη δυνατότητα αναπτύξεως».

6. Το άρθρο 2 της οδηγίας προβλέπει ότι «οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις που έχουν τη δυνατότητα αναπτύξεως» είναι εκείνες ο κάτοχος των οποίων ασκεί τη γεωργική δραστηριότητα ως κύρια απασχόληση, διαθέτει επαρκή επαγγελματική ικανότητα, αναλαμβάνει να τηρεί λογιστικά βιβλία και καταρτίζει σχέδιο αναπτύξεως της επιχειρήσεως, σύμφωνα με τους όρους της οδηγίας. Εξάλλου, το άρθρο αυτό της οδηγίας ορίζει ότι το εκ της εργασίας εισόδημα της εκμεταλλεύσεως πρέπει να είναι κατώτερο από το εισόδημα που πραγματοποιούν μη γεωργικές δραστηριότητες της περιοχής. Πάντως, δεν διευκρινίζει τη νομική μορφή που πρέπει να έχουν οι εκμεταλλεύσεις αυτές.

7. Στο άρθρο 3 ορίζει ότι απόκειται στα κράτη μέλη να προσδιορίσουν την έννοια του «κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία», τηρώντας ορισμένες ελάχιστες προϋποθέσεις όταν πρόκειται για φυσικά πρόσωπα. Με τις προϋποθέσεις αυτές σκοπείται να διασφαλιστεί ότι ο κάτοχος της εκμεταλλεύσεως πραγματοποιεί το 50 % τουλάχιστον του εισοδήματός του από τη γεωργική εκμετάλλευση στην οποία αφιερώνει περισσότερο από το μισό του χρόνου εργασίας του, με τη διευκρίνιση ότι τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν αυστηρότερες προϋποθέσεις ως προς τα δύο αυτά σημεία. Λαμβάνοντας κυρίως υπόψη αυτά τα κριτήρια τα κράτη μέλη προσδιορίζουν την ανωτέρω έννοια στην περίπτωση νομικών προσώπων [8].

8. *Ο κανονισμός 797/85* θέτει τους βασικούς κοινοτικούς κανόνες στον τομέα της γεωργικής διαρθρωτικής πολιτικής. Ο κανονισμός αυτός, με τον οποίο επιδιώκεται η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κοινοτικών γεωργικών διαρθρώσεων, προβλέπει, προς επίτευξη αυτού του σκοπού, κοινή δράση και τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων για τη χρηματοδότηση των μέτρων που αφορούν επενδύσεις

6 — Σελίδες 4 και 5 της μεταφράσεως της διατάξεως περί παραπομπής.

7 — Άρθρο 1, παράγραφος 1.

8 — Παράγραφος 1.

σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, χωρίς πάντως να διευκρινίζει τη νομική μορφή των εκμεταλλεύσεων αυτών [9].

9. Στο άρθρο 2 ορίζονται εξαντλητικώς τα κριτήρια που πρέπει να πληρούν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις προκειμένου να υπαχθούν στο ευεργετικό σύστημα των επενδυτικών ενισχύσεων που προβλέπει ο τίτλος I του εν λόγω κανονισμού, και επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προσδιορίσουν την έννοια του «κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που απασχολείται κυρίως με τη γεωργία», τηρώντας ορισμένες ελάχιστες προϋποθέσεις.

10. Η παράγραφος 5 του εν λόγω άρθρου, η οποία επαναλαμβάνει κατά τρόπο σχεδόν ταυτόσημο το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 72/159, ορίζει ότι:

«Τα κράτη μέλη ορίζουν την έννοια του κατά κύρια απασχόληση εκμεταλλευομένου ως κατόχου για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού.

Για τα φυσικά πρόσωπα, ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει τουλάχιστον τον όρο ότι το μέρος του εισοδήματος που προέρχεται από τη γεωργική εκμετάλλευση είναι ίσο ή ανώτερο του 50 % του συνολικού εισοδήματος του κατόχου και ότι ο χρόνος εργασίας που διατίθεται για τις εξωτερικές προς την εκμετάλλευση δραστηριότητες είναι μικρότερος από το ήμισυ του συνολικού χρόνου εργασίας του κατόχου.

Για τα μη φυσικά πρόσωπα, τα κράτη μέλη ορίζουν την έννοια αυτή λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια του προηγουμένου εδαφίου.»

11. Προς αποσαφήνιση και εξορθολογισμό των διατάξεων του κανονισμού 797/85, ο κοινοτικός νομοθέτης προέβη στη κωδικοποίησή του με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2328/91 [10], στο άρθρο 5, παράγραφος 5, του οποίου επαναλαμβάνεται κατά τρόπο σχεδόν ταυτόσημο το προαναφερθέν άρθρο 2, παράγραφος 5. Ο κανονισμός 2328/91, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 9 Αυγούστου 1991 [11], κατάργησε τον κανονισμό 797/85 [12], τον οποίο και αντικατέστησε.

Το εθνικό νομικό πλαίσιο

12. Στην ιταλική έννομη τάξη η έννοια του «κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία» προσδιορίστηκε κατ' αρχάς με τον νόμο της της 9 Μαΐου 1975 [13]. Κατά τα άρθρα 12 και 13 του εν λόγω νόμου, μόνο φυσικά πρόσωπα, γεωργικοί συνεταιρισμοί που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τις σχετικές περί συνεταιρισμών διατάξεις και ενώσεις γεωργικών εκμεταλλεύσεων μπορούν να

9 — Άρθρο 1.

10 — Κανονισμός του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 1991 για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων (ΕΕ L 218, σ. 1) (πρώτη αιτιολογική σκέψη).

11 — Δηλαδή μετά τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης.

12 — Άρθρο 40, παράγραφος 1, του κανονισμού 2328/91.

13 — Νόμος 153 περί εφαρμογής των οδηγιών του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τη γεωργική μεταρρύθμιση (*GURI* 137 της 26ης Μαΐου 1975, σ. 3298, στο εξής: νόμος του 1975).

ευεργετηθούν από τα μέτρα που προβλέπει η οδηγία 72/159. Μόνο μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού 797/85 συμπληρώθηκε ο νόμος του 1975 — και κατά ένα μέρος τροποποιήθηκε — με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας και Δασών, της 12ης Σεπτεμβρίου 1985 [14], περιλαμβάνοντας τις προσωπικές εταιρίες στον κύκλο αυτών που μπορούν να ευεργετηθούν από τα μέτρα του κανονισμού 797/85 [15].

13. Οι ιταλικές περιφέρειες, στο πλαίσιο της παράλληλης νομοθετικής εξουσίας που τους έχει χορηγηθεί στον γεωργικό τομέα, ενέκριναν, στο πλαίσιο των αρχών που έθεσαν οι εθνικοί νόμοι, λεπτομερείς κανόνες για την εφαρμογή της κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως.

14. Το άρθρο 1 του νόμου 18/82 ορίζει ότι:

«Σε κάθε αποκεντρωμένη περιφερειακή υπηρεσία γεωργίας κάθε επαρχίας ή περιφέρειας συνιστάται επαγγελματικό μητρώο κατόχων γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχουν ως κύρια απασχόληση τη γεωργία.

Οι κάτοχοι γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχουν ως κύρια απασχόληση τη γεωργία και εμπίπτουν στον νόμο 153 της 9ης Μαΐου 1975, στον νόμο 352 της 10ης Μαΐου 1976 και στον περιφερειακό νόμο εφαρμογής 15 της 22ας Φεβρουαρίου 1977, καθώς και στις μεταγενέστερες τροποποιήσεις και συμπληρώσεις, μπορούν να εγγραφούν στο μητρώο (...).»

15. Τα ακόλουθα άρθρα του νόμου 18/82 ορίζουν τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν οι κάτοχοι γεωργικής εκμεταλλεύσεως προκειμένου να αποκτήσουν την ιδιότητα του «κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία».

16. Το περιφερειακό συμβούλιο της Περιφέρειας Πεδεμοντίου, με την απόφαση 443-6462, της 28ης Ιουλίου 1983 [16], προέβη στην εφαρμογή των επιταγών του νόμου 18/82 των σχετικών με τη δημιουργία του επαγγελματικού μητρώου των κατόχων εκμεταλλεύσεως που έχουν ως κύρια απασχόληση τη γεωργία (στο εξής: μητρώο). Στο μητρώο αυτό μπορούν να ζητήσουν την εγγραφή τους μόνο φυσικά πρόσωπα, γεωργικοί συνεταιρισμοί που έχουν συσταθεί κατά τις διατάξεις περί συνεταιρισμών και οι ενώσεις γεωργικών εκμεταλλεύσεων [17].

17. Η εγγραφή αυτή συνεπάγεται, για όσους περιληφθούν στο μητρώο, πολλά πλεονεκτήματα διότι σημαίνει την αυτεπάγγελτη αναγνώριση, εκ μέρους της αρμόδιας περιφερειακής υπηρεσίας, της ιδιότητας του

14 — Διατάξεις περί κριτηρίων και λεπτομερειών γενικής φύσεως για την εφαρμογή του κανονισμού 797/85 (*GURI* 223, της 21ης Σεπτεμβρίου 1985), τροποποιηθείσες στις 26 Σεπτεμβρίου 1985 (*GURI* 231, της 1ης Οκτωβρίου 1985) και στις 26 Μαρτίου 1986 (*GURI* 80, της 7ης Απριλίου 1986).

15 — Άρθρο 2 της εν λόγω αποφάσεως. Επιβάλλεται να σημειωθεί ότι η τροποποίηση αυτή έγινε από τον Ιταλό νομοθέτη μετά την έκδοση της προσαναφερθείσας αποφάσεως Villa Banfi.

16 — *Επίσημη Εφημερίδα της Περιφέρειας Πεδεμοντίου* αριθ. 35 της 31ης Αυγούστου 1983.

17 — Άρθρα 2 και 3 της προαναφερθείσας αποφάσεως 443-6462.

«κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία», η οποία παρέχει δικαίωμα αιτήσεως των κατά την οδηγία 72/159 ενισχύσεων [18]. Αντιθέτως, για τους μη εγγεγραμμένους η ιδιότητα του «κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία» αναγνωρίζεται, κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερομένων, μόνο κατόπιν έρευνας, πραγματοποιούμενης ανά περίπτωση, προς διαπίστωση «της συνδρομής κτήσεως των ιδίων δεδομένων και θεμελιωδών πληροφοριών που προβλέπει ο κανονισμός περί εγγραφής στο μητρώο (...)» [19].

18. Αυτή η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των δύο κατηγοριών κυρίως απασχολουμένων με τη γεωργία δημιούργησε τη διαφορά μεταξύ της Saiagricola και της επαρχιακής επιτροπής.

Απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα

19. Το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί επί του ζητήματος αν η κοινοτική νομοθεσία επιτρέπει στα κράτη μέλη, στα οποία απόκειται να προσδιορίσουν το περιεχόμενο της έννοιας «κάτοχος γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία», να περιορίσουν το πεδίο εφαρμογής στα φυσικά μόνο πρόσωπα.

20. Στην προαναφερθείσα απόφαση Villa Banfi [20], το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι:

«(...) η οδηγία [72/159] όχι μόνο δεν αποκλείει τα νομικά πρόσωπα, αλλά και τα περιλαμβάνει ρητά στο πεδίο εφαρμογής της, όταν συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις του άρθρου 2 και ανταποκρίνονται στον ορισμό του κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία, ο οποίος δίδεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 1. Δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις αυτές είναι άσχετες προς τη νομική μορφή υπό την οποία έχει συσταθεί το νομικό πρόσωπο, πρέπει να συναχθεί ότι δεν επιτρέπεται στα κράτη μέλη να αρνηθούν να υπαγάγουν στο σύστημα της οδηγίας νομικά πρόσωπα για τον μόνο λόγο ότι έχουν ορισμένη νομική μορφή. Μια τέτοια διαφορά μεταχειρίσεως θα αντέβαινε άλλωστε προς την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων που διατυπώνεται στο άρθρο 40, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ, την οποία τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν όταν εφαρμόζουν την κοινή γεωργική πολιτική.»

21. Ομοίως, στην απόφαση Tenuta il Bosco, υπογράμμισε ότι:

«Όπως και η προαναφερθείσα οδηγία 72/159, έτσι και ο κανονισμός [797/85] όχι μόνο δεν αποκλείει τα νομικά πρόσωπα, αλλά *τα περιλαμβάνει ρητά στο πεδίο εφαρμογής του,* άπαξ συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις του άρθρου 2. Δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις αυτές είναι άσχετες προς τη νομική μορφή υπό την οποία έχει συσταθεί

18 — Απόφαση 445-6597 του περιφερειακού συμβουλίου της Περιφέρειας Πεδεμοντίου, της 3ης Αυγούστου 1983 (*Επίσημη Εφημερίδα της Περιφέρειας Πεδεμοντίου* αριθ. 35 της 31ης Αυγούστου 1983).

19 — Ibidem.

20 — Σκέψη 10.

το νομικό πρόσωπο, δεν επιτρέπεται στα κράτη μέλη να αρνούνται να υπαγάγουν στις ευεργετικές διατάξεις του καθιερούμενου με τον κανονισμό καθεστώτος νομικά πρόσωπα για τον μόνο λόγο ότι έχουν ορισμένη νομική μορφή.

κατά την εφαρμογή της κοινής γεωργικής πολιτικής.

Το ασυμβίβαστο με το κοινοτικό δίκαιο της αρνήσεως εγγραφής στο μητρώο

Όπως επισήμανε το Δικαστήριο (προαναφερθείσα απόφαση Villa Banfi, σκέψη 10), μια τέτοια διαφορά μεταχειρίσεως θα αντέβαινε προς την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων που διατυπώνεται στο άρθρο 40, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ, την οποία τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν όταν εφαρμόζουν την κοινή γεωργική πολιτική» [21].

24. Βεβαίως, η περιφερειακή νομοθεσία του Πεδεμοντίου δεν αποκλείει τα νομικά πρόσωπα από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 72/159 και του κανονισμού 797/85, αλλά δεν επιτρέπει σε ορισμένες εξ αυτών να εγγραφούν στο μητρώο.

22. Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της προσφεύγουσας της κύριας δίκης, της Επιτροπής και της Ιταλικής Κυβερνήσεως, θεωρώ ότι η απάντηση στο ερώτημα του Consiglio di Stato πρέπει να είναι αρνητική για δύο ουσιαστικούς λόγους.

23. Η μη εγγραφή στο μητρώο ορισμένων νομικών προσώπων βάσει του επίδικου νόμου, αφενός, είναι *ασυμβίβαση* τόσο με το γράμμα όσο και τον σκοπό των προαναφερθεισών κοινοτικών διατάξεων και, αφετέρου, *αντίθετη* στην αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων που επιβάλλει το άρθρο 40, παράγραφος 3, της Συνθήκης, την οποία πρέπει να τηρούν τα κράτη μέλη

25. Το μητρώο που προβλέπει ο επίδικος νόμος — χωρίς αυτό να το επιβάλλουν οι κοινοτικές διατάξεις — αποβλέπει στον καθορισμό των δικαιούχων του συστήματος ενισχύσεων που θέσπισε η οδηγία 72/159. Επειδή ακριβώς ο εθνικός νομοθέτης, όταν προσδιόρισε, με τον νόμο του 1975, το περιεχόμενο της έννοιας «κάτοχος γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία» — έργο που κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 72/159 είχε ανατεθεί στα κράτη μέλη υπό την προϋπόθεση της τηρήσεως των προϋποθέσεων που θέτει το κοινοτικό δίκαιο [22] — περιόρισε το περιεχόμενο της έννοιας σε ορισμένα νομικά πρόσωπα, ο νόμος 18/82 απέκλεισε την εγγραφή των προσώπων αυτών στο μητρώο.

21 — Σκέψη 15, οι υπογραμμίσεις δικές μου, και σκέψη 16.

22 — Βλ. αποφάσεις της 28ης Φεβρουαρίου 1978, 85/77, Azienda avicola Sant'Anna (Συλλογή τόμος 1978, σ. 213)· της 13ης Ιουνίου 1978, 139/77, Denkavit Futtermittel (Συλλογή τόμος 1978, σ. 395), και της 1ης Φεβρουαρίου 1979, 121/78, Bardi (Συλλογή τόμος 1979/1, σ. 91).

26. Όπως, όμως, συνάγεται από τον σκοπό [23] και το γράμμα [24] της κοινοτικής νομοθεσίας η νομική μορφή του κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως δεν αποτελεί προϋπόθεση για την αναγνώριση της ιδιότητας του «κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία». Αντιθέτως, ο κοινοτικός νομοθέτης αποδίδει εντελώς ιδιαίτερη σημασία στις προϋποθέσεις που ο ίδιος όρισε. Υπενθυμίζω ότι τα άρθρα 2, παράγραφος 5, του κανονισμού 797/85 και 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 72/159 προβλέπουν ότι ο ορισμός του «κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία» στον οποίο προβαίνουν, στο πλαίσιο εφαρμογής αυτών των διατάξεων, τα κράτη μέλη πρέπει να περιλαμβάνει «τουλάχιστον τον όρο ότι το μέρος του εισοδήματος που προέρχεται από τη γεωργική εκμετάλλευση είναι ίσο ή ανώτερο του 50 % του συνολικού εισοδήματος του κατόχου και ότι ο χρόνος εργασίας που διατίθεται για τις εξωτερικές προς την εκμετάλλευση δραστηριότητες είναι μικρότερος από το ήμισυ του συνολικού χρόνου εργασίας του κατόχου». Τονίζοντας επίσης, στις προαναφερθείσες διατάξεις, ότι τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα κριτήρια αυτά κατά τον ορισμό της έννοιας του «κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία», όταν πρόκειται για νομικά πρόσωπα, ο νομοθέτης σαφώς υπογράμμισε ότι τα πρόσωπα αυτά περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής του συστήματος γεωργικών ενισχύσεων που θέσπισε, εφόσον πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις. Το Δικαστήριο δέχθηκε την ανάλυση αυτή στις αποφάσεις Villa Banfi και Tenuta il Bosco, αποφαινόμενο ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν κανένα περιθώριο να αρνηθούν σε ορισμένες κατηγορίες νομικών προσώπων την παροχή των ευεργετημάτων που προβλέπει η οδηγία 72/159 — και, στη συνέχεια, ο κανονισμός 797/85 — μόνο λόγω της νομικής τους μορφής.

27. Για τους ανωτέρω λόγους θεωρώ ότι ο αποκλεισμός από την εγγραφή στο μητρώο λόγω της νομικής μορφής του αιτούντος δεν συμβιβάζεται με την κοινοτική νομοθεσία.

Παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

28. Η μη εγγραφή στο μητρώο των νομικών προσώπων τα περιάγει σε θέση δυσμενέστερη από εκείνη που εξασφαλίζεται στα φυσικά πρόσωπα, τα οποία μπορούν να εγγραφούν στο μητρώο. Πράγματι, όπως προανέφερα [25], η υποβολή πιστοποιητικού βεβαιούντος την εν λόγω εγγραφή αρκεί για την απόδειξη της ιδιότητας του κατόχου γεωργικής εκμεταλλεύσεως που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για τη χορήγηση της συγχρηματοδοτούμενης από την Κοινότητα ενισχύσεως, ενώ η ιδιότητα αυτή αναγνωρίζεται στους μη εγγεγραμμένους κατόπιν μιας μακράς και περίπλοκης διαδικασίας. Κανένας λόγος δεν προβλήθηκε προς δικαιολόγηση αυτής της άνισης μεταχειρίσεως [26].

29. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως που απορρέει από το άρθρο 40, παράγραφος 3, της Συνθήκης [27] δεν επιτρέπει εθνική ρύθμιση η οποία αποκλείει ορισμένα νομικά πρόσωπα από την

23 — Βλ. ιδίως τη δεύτερη, τρίτη, τέταρτη και πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 72/159 και τη δεύτερη, τρίτη, τέταρτη, πέμπτη και έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 797/85.

24 — Βλ. άρθρο 2 της οδηγίας 72/159 και άρθρο 2, παράγραφοι 1 έως 4, του κανονισμού 797/85.

25 — Βλ. παραγράφους 16 και 17 των προτάσεών μου.

26 — Σελίδα 4, παράγραφος 3, της γαλλικής μεταφράσεως των παρατηρήσεων της Ιταλικής Κυβερνήσεως.

27 — Απόφαση Villa Banfi, προαναφερθείσα, σκέψη 10, και απόφαση Tenuta il Bosco, προαναφερθείσα, σκέψη 16.

εγγραφή τους σε μητρώο όπως αυτό που προβλέπει η επίμαχη περιφερειακή νομοθεσία, λόγω της νομικής τους μορφής.

30. Συνεπώς, στο ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.

Πρόταση

31. Βάσει των ανωτέρω παρατηρήσεων προτείνω να δοθεί στο ερώτημα του Consiglio di Stato η ακόλουθη απάντηση:

«Η οδηγία 72/159/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της της 17ης Απριλίου 1972, για τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, και ο κανονισμός (ΕΟΚ) 797/85 του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 1985, για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων, έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν σε κράτος μέλος να μεταχειρίζεται κατά τρόπο διαφορετικό κατόχους γεωργικής εκμεταλλεύσεως λόγω της νομικής τους μορφής, ακόμη και όταν πρόκειται αποκλειστικώς για ειδικό σύστημα εξατομικεύσεως με τη δημιουργία ειδικού μητρώου αποκλειστικώς για φυσικά πρόσωπα.»